

AFET RİSKLERİNİN YÖNETİMİNDE DEPREM SİGORTALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: DASK ÖRNEĞİ

EVALUATION OF EARTHQUAKE INSURANCE IN THE MANAGEMENT OF DISASTER RISKS: EXAMPLE OF DASK

Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Acil Yardım ve Afet Yönetimi, Çanakkale/ Türkiye

Mehmet Metehan ÇETİNTAŞ

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Yönetimi, Çanakkale/ Türkiye

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1022>

Reference : Akyön, F.V. & Çetinbaş, M. (2018). "Afet Risklerinin Yönetiminde Deprem Sigortalarının Değerlendirilmesi: Dask Örneği", International Social Sciences Studies Journal, 4(26): 5651-5657

ÖZ

Türkiye’de depremlerden dolayı binlerce insan hayatını kaybederken, yüz binlerce insan da evsiz kalmıştır. Ancak buna rağmen insanlar, afetlerin getireceği felaketlere yönelik alınması gereken önlemleri her zaman son sıraya almıştır. Bunun önemli nedeni afetlerin toplumsal bir neden olarak görülmemesinden kaynaklanmaktadır. Afetlerin verdiği zararlar ve gelişen teknoloji ile insanoğlu afetlerle mücadelenin yollarını araştırmıştır. Ülkemizde özellikle 1999 Marmara depremi sonrası, depremlerin ekonomik etkileri gündeme gelmiştir. Buna yönelik 2000 yılında Doğal Afet ve Sigortalar Kurumu kurulmuş ve günümüze kadar afet öncesinde özel mülkiyet alanlarının belirli tehlikelere yönelik sigortalanması konusunda çalışmaktadır. Prim hesaplamalarında üç kriter (mekânın metrekaresi hesabı, bulunduğu konumun deprem derecesi ve binanın yapı malzemesi) dikkate alınmaktadır. Deprem sigortalarının temel amacı afete yönelik risklerin engellenmesini sağlaması olmalıdır.

Bu çalışmada, söz konusu kriterler incelenerek; risklerin yönetiminde etkili olup olmadığı tespit edilecektir. Yeterli görülmediği takdirde kriter önerilerinde bulunulacaktır. Uygulanacak hesaplama çalışmalarında bulunması gereken kurum ve kuruluşlar tespit edilecektir. Kurumun uyguladığı zorunlu deprem sigortası sisteminin yeterlilikleri incelenecek ve mevcut ihtiyacı karşılayabildiği araştırılacaktır. Afetlere yönelik yapılacak sigorta oranlarının artırılması amacıyla farklı bilinçlendirme çalışmaları araştırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Afet Yönetimi, Deprem Sigortaları, DASK

ABSTRACT

Due to the earthquake in Turkey, thousands of people lost their lives, hundreds of thousands of people remain homeless. Nevertheless, people have not taken the necessary measures for disasters. The main reason for this is that disasters are not seen as a social cause. With the damages caused by disasters and developing technology, humanity has investigated the ways of combating disasters. In our country especially after the 1999 Marmara earthquake, the economic effects of earthquakes have come to the agenda. For this purpose, Natural Disaster and Insurance Institution was established in 2000 and has been working until now on the insurance of private property areas for certain hazards. In the calculation of premiums, three criteria (square meter of space, earthquake degree of province and building material of building) are taken into consideration. The main purpose of earthquake insurances should ensure that risks to disaster are prevented.

In this study, the criteria will be examined; It will be determined whether the management of risks are effective. Suggestions of criteria will be made if not seen enough. The institutions and organizations that will take part in the calculation studies will be determined. and it will be investigated that the need can be met. Different awareness-raising activities will be investigated in order to increase the insurance rates to be done aimed at disasters.

Keys Words: Disaster Management, Earthquake Insurance, DASK

1. GİRİŞ

Afetler toplumların yaşantılarında kesintiye neden olan olağandışı durumları tanımlar. Özellikle doğal afet kaynaklı krizler, toplumların ilk anda başa çıkmakta zorlandıkları durumlardır (Leblebici, 2014).

Risk yönetimi karar verme aşamasında risklerin sistematik olarak değerlendirilmesini ve kararlara yansıtılmasını amaçlayan bir proje yönetim tekniğidir (Uzunçubuk, 2012).

Geçmişten günümüze afetler insanlara birçok maddi zararlar vermiştir. Bunun sonucu olarak özellikle 1999 Marmara depremi sonrasında çare deprem sigortalarında görülmüştür. Deprem risklerini engellemek adına yapılan bu sistemi değerlendirmek gerekir.

Buna göre çalışmada, ilk olarak afet risklerine değinilecek; daha sonrada afet risklerini engellemek adına kurulan Doğal Afet Sigortalar Kurumunun işleyişinden bahsedilecektir. Sonuç olarak deprem sigortalarının uygulanmasında ki eksikliklerden ve önerilerden bahsedilecektir.

2. TÜRKİYE'DE AFET RİSKLERİ VE DASK

Toplumun olağan yaşam düzenini bozarak, can ve mal kayıplarına neden olan, onun yanıt verme ve uyum sağlama kapasitesini aşarak, dış yardım gereksinimi doğuran, çevreyle ilgili olaylara afet denir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere; bir olayın nitelenmesini belirleyen en önemli özellik, olaya sunuk kalan, yerleşim biriminin olayın sonuçları ile baş edememesi ve dış yardıma gereksinim duymasıdır. Buradaki dış yardımdan kasıt, olay yeri dışındaki herhangi bir birimden (bir köy için komşu köylerden/ kasabadan, kasaba için ilden ya da hükümet merkezinden, uluslararası ortamdan) yardım gereksinimi olmasıdır (Akdur, 2000).

Tarihler boyunca insanlar afetlere hep maruz kaldılar, dünya üzerinde yaşanan en büyük acı kayıp olarak bilinen ölümü getirdi afetler. Fakat buna rağmen hiçbir toplum afetlerle savaşmaya çalışmamıştır. İnsanların inanışları ve dini duyguları sebebiyle afetleri tanrının cezası olarak algılamaları, onları afete karşı herhangi bir önlem almaktan engellemiştir. Modern çağda bilime ve teknolojiye verilen önem sayesinde afetlerle savaşmanın yolları araştırılmaya ve uygulanmaya başlanmıştır. Kentleşmenin de etkisi olarak depremler gerçekleşen en tehlikeli ve en acımasız afetler olarak bilinmektedir. Ülkemizde böylesine bir endişe kaynağı olan deprem aynı zamanda toplumun çevresiyle yaşama uyumunu sağlayan bir afet olayıdır (Yıldırım, 2008). Afet risklerini azaltmak adına verilen mücadelelerin genel ismine risk yönetimi denilmektedir. Özellikle afet risklerinin matematiksel bir gösterimi mevcuttur (Kadioğlu, 2011).

Risk = (Tehlike Olasılığı x Zarargörebilirlik) / Yönetebilirlik

Bir tanımla tehlike; doğal veya insan eliyle oluşturulmuş çevrede, insanların hayatlarını, sosyal ve ekonomik faaliyetlerini, mal ve hizmetlerini önemli ölçüde etkileyebilecek en olumsuz ve nadir olaylar olarak ifade edilmektedir (Uzunçubuk, Doğal Afetlerin Kentsel ve Bölgesel Planlamada Yeri, 2009). Bir riskin büyüklüğünü ve küçüklüğünü, önemini ve önemsizliğini anlamamıza yarayan bu matematiksel gösterimde depremler açısından düşündüğümüzde bölgede depremin (tehlike) gerçekleşme olasılığı ve bölgede ki zarargörebilirlik oranını ne kadar artarsa risklerde orantılı olarak artış gösterir. Fakat yönetilebilirlik yani afetlerin risk yönetimini ne kadar artırırız risk oranı ters orantı olarak azalacaktır (Kadioğlu, 2011). Ülkemizde deprem riskleri her zaman geleceğe dair planlar olduğundan ve deprem etkisi sadece bir bölgeyi etkilediğinden dolayı hiçbir zaman sosyal bir konu olamamıştır. İnsanların afetlerle başa çıkabilmesinin zor olduğu düşüncesi bu durumu destekler niteliktedir (Yıldırım, 2008). Türkiye’de deprem riski denildiğinde ilk akla gelen nokta yapı güvenliği ve eğitim eksikliği konularıdır. Ancak hafife alınmayacak bir durum da vardır ki depremin yarattığı ekonomik etkiler, çoğu aileye ve hatta topluma birçok zarar vermiştir. Bu zararları göz önünde bulundurarak deprem sigortalarına gereken değerin verilmesi gerekmektedir. 1999 Marmara depremi sonrası 2000 yılında kurulan Doğal Afetler Sigortalar Kurumu (DASK), ülkemizde deprem sigortasını Zorunlu Deprem Sigortası (ZDS) sistemi ile yürütmektedir. Günümüzde 7,7 milyon poliçeye ve %44,10 sigortalılık oranına sahip olan kurumun en fazla abonesi 1. Derece deprem bölgesinden bulunmaktadır. Ayrıca prim hesaplamaları yapılırken üç konuya dikkat edilmektedir; “binanın yapı malzemesine (zarargörebilirlik), yapının büyüklüğüne(m²) (mali sebepler), bulunduğu deprem bölgesine (tehlike olasılığı)” kurumun “hesaplama yönteminin sistemi yukarıda olan Kadioğlu’nun risklerin matematiksel gösterimine benzediğini söyleyebiliriz. Fakat zarargörebilirlik bölümünün hesaplamalarda yetersiz olduğu kaçınılmaz bir gerçektir (DASK, 2017). AFAD Türkiye de deprem risklerini azaltmak adına 2011 yılında yeni bir plan hazırlamıştır. Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP-2023) deprem sigortaları planını kısa dönem eylemlerine ve 2012-2013 raporunda ise tamamlanan kısa dönem eylemlerine almıştır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2014). Tamamlanan eylem ifadesi ne kadar doğru bir ifadedir tartışılır, raporda ki verilerde 2010 ve 2014 yılları arasında ki sigortalılık oranı

karşılaştırılarak bu sonuca ulaşılmış. 2010 yılında %20, 2014 yılında %36 olan sigortalılık oranları %16'lık bir artış sayesinde yıldan yıla artacağı düşüncesiyle tamamlanan bir eylem haline gelmiştir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, 2014).

3. DOĞAL AFET SİGORTALAR KURUMUNUN (DASK) İŞLEYİŞİ

1999 Marmara depremi sonrası ekonomik kayıpların büyük bir etki yarattığı ülkemizde deprem sigortalarının acilen faaliyete geçirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. 2000 yılında kurulan Doğal Afet Sigortalar Kurumu zorunlu deprem sigortası işlevini yürütmektedir. 18.05.2012 tarihli 28296 sayılı resmi gazetede yayımlanan 6305 sayılı 'Afet Sigortaları Kanunu' ile hukuk sisteminde yerini almıştır (DASK, 2017). Resmi kayıtlara göre şu an Türkiye'de toplam 17.661.690 adet konut bulunmaktadır. Bu konutların 7.791.604 tanesi sigortalıdır. Bölgeler tabanlı bakılacak olursa sırasıyla Marmara, İç Anadolu, Ege, Akdeniz, Karadeniz, Güney Doğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesidir.

Tablo 1: Yıllar itibariyle toplam konut ve sigortalı konut adetleri

BÖLGELER	YILLAR					
	2007		2012		2017	
	KONUT SAYISI	SİGORTALI KONUT SA.	KONUT SAYISI	SİGORTALI KONUT SA.	KONUT SAYISI	SİGORTALI KONUT SA.
MARMARA	4.143.473	1.232.350	5.550.760	2.056.547	6.014.550	3.264.567
İÇ ANADOLU	2.227.055	485.682	3.078.470	907.484	3.332.500	1.437.858
EGE	2.318.262	389.902	2.434.640	687.495	2.616.350	1.081.130
AKDENİZ	1.663.126	212.542	2.076.060	465.633	2.236.030	836.328
KARADENİZ	1.282.095	163.388	1.576.510	354.338	1.693.780	605.232
GÜNEY DOĞU ANADOLU	742.865	62.155	927.090	166.370	991.460	308.033
DOĞU ANADOLU	611.788	71.955	732.310	148.959	777.020	258.456
TOPLAM	12.988.663	2.617.974	16.375.840	4.786.826	17.661.690	7.791.604

(Doğal Afet Sigortalar Kurumu, 2007), (Doğal Afet Sigortalar Kurumu, 2012), (DASK, 2017)

Tabloda ki verilerde yıllar itibariyle önemli bir artış gözlenmektedir. 2007,2012 ve 2017 yıllarının seçilmesinde ki amaç, 2000 yılında kurulan kurumun 7 yılda ne kadar ilerlediğini görebilmek ve sonrasında 5 yıllık artışları görülebilmektir. Marmara Bölgesinde ki artışları ve sigortalanma oranlarında ki değerin yüksekliğini yaşadığı acılar ve bulunduğu riskli konum itibariyle yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. İç Anadolu Bölgesinde 1.437.858 (toplam konutun %43,20) Güney Doğu Anadolu Bölgesinde 308.033 (toplam konutun %31.10) sigortalı bulunmaktadır.(bkz. Tablo 1) Bölgelerde ki farklılıklara bakacak olursak, bilinçlilik ve gelir düzeyinin yüksek olduğu bölgelerde sigortalanma oranlarının daha yüksek olduğu görülmektedir (DASK, 2017).

Siyasi bölgelerden ziyade deprem bölgelerinin sigortalılık oranları incelendiğinde, sigorta yaptırılanların %45.50'lik bir kısmı 1. Derece deprem bölgesinde yaşayan bireylerdir.

Tablo 2: Risk bölgelerinin sigortalılık ve prim oranları

RİSK BÖLGELERİ	ADET	ORAN(%)	PRİM	ORAN(%)
1. DERECE	3.547.080	45.50	547.387.038	60.07
2.DERECE	2.033.231	26.08	232.942.598	25.56
3.DERECE	913.431	11.72	64.937.300	7.13
4.DERECE	1.222.554	15.68	62.660.181	6.88
5.DERECE	80.178	1.03	3.300.977	0.36
TOPLAM	7.796.474	100.0	911.228.094	100.0

(DASK, 2017)

Tablo da göreceğimiz ilginçlik 3. Derece deprem bölgesinin sigortalılık oranı 11.72 iken 4. Derece deprem bölgesinin sigortalılık oranı 15.65 bu farkın nedeni, deprem bilinçlilik düzeyinin ülkemizde bölgeler arasında büyük farklılıklardan kaynaklandığındandır. (bkz. Tablo 2) (DASK, 2017).

Deprem sigorta hesaplamaları yapılırken 3 ölçüte dikkat edilmektedir. Bunlar; binanın bulunduğu risk bölgesi (deprem dereceleri), binanın yüz ölçümü (m²) ve binanın yapı malzemesi (çelik-betonarme karkas yapılar, yığma kagir yapılar ve diğer yapılar)'dir. Hesaplamalar öncelikle deprem sonrası alınabilecek en yüksek limiti belirleyen sigorta bedeli (teminat tutarı) bulunmaktadır. Bulunan teminat tutarıyla tarife fiyatı çarpıldığında prim tutarı hesaplanmış olacaktır (bkz.Tablo 3). Bulunan prim fiyatının 1/1000 oranının yuvarlanmış hali ise yıllık ödenilen prim fiyatıdır (DASK, 2017).

Tablo 3: Tarife Tutarları

Yapı tarzına göre bölge bazında oranlar (%)	1.Bölge	2.Bölge	3.Bölge	4.Bölge	5.Bölge
A- Çelik-Betonarme Karkas Yapılar	2.20	1.55	0.83	0.55	0.44
B- Yığma Kagir Yapılar	3.85	2.75	1.43	0.60	0.50
C- Diğer Yapılar	5.50	3.53	1.76	0.78	0.58

(DASK, 2017)

Deprem risk bölgelerinin ayrılmasında, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının hazırladığı “Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası” kullanılmıştır. Teminat tutarının bulunmasında kullanılan ve yapı tarzına göre metrekare birim maliyeti ise;

Çelik-Betonarme Yapılar: 800 TL

Yığma Kagir Yapılar: 575 TL

Diğer Yapılar: 295 TL

Son dönem verilerine göre İstanbul dışındaki iller için prim fiyatına ek 10 TL İstanbul ili için ise ek 15 TL alınmaktadır. Örneğin İstanbul dışında ki bir şehirde 3. Derece deprem bölgesinde yer alan yığma yapı 200 m²'lik binanın prim fiyatı ölçüldüğünde aşağıda verilen değere ulaşılmaktadır (DASK, 2017).

$$(((200 \text{ m}^2 \times 575 \text{ TL}) \times 1.43) / 1000) + 10 \text{ TL} = 174 \text{ TL}$$

Türkiye de sigortalanma oranlarını bina inşa yıllarına göre bakılacak olursa %42,65 lik bölümü 2007 yılından sonra inşa edilmiş yapılar oluşturmaktadır. Bu bizim için değerli bir bilgidir, çünkü 2007 yılında çıkan 26582 sayılı “Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik” sayesinde 2007 yılından sonra yapılan binaların normal koşullar altında depreme karşı dirençli olması gerekir. 2007 yılından sonra inşa edilmiş 4.673.027 adet konut bulunmaktadır. Bu konutlardan 3.325.238 adedi sigortalıdır. 2000 yılından sonra inşa edilen yapıların inşa yapılarına göre sigortalanma oranları yaklaşık olarak %66’dır(bkz. Tablo 4) (DASK, 2017).

Tablo 4: Bina İnşa Yılına Göre Sigortalanma Oranları

İnşa Yılına Göre Üretim	ADET	ORAN (%)	PRİM	ORAN(%)
2007 ve Sonrası	3.325.238	42.65	377.936.481	41.48
1975 ve Öncesi	398.859	5.12	42.237.910	4.64
1976-1996	1.724.688	22.12	208.600.957	22.89
1997-1999	572.864	7.35	70.045.994	7.69
2000-2006	1.774.825	22.76	212.406.753	23.31
Toplam	7.796.474	100.0	911.228.094	100.0

(DASK, 2017)

3.1. DASK’ın Kapsamadığı Yapılar

Kurum 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanuna göre Türkiye sınırları içerisinde bulunan bütün yapıları sigortalamamaktadır. Bunun nedeni, uygulanan Zorunlu Deprem Sigortasının belediyelerin sınırları içerisinde kalan meskenlere yönelik olarak geliştirilmiş bir sigorta sistemi olmasıdır. Kurumun kapsamına girmeyen yapılar kamuya ait hizmet binaları, köy nüfusuna kayıtlı binalar, tamamı ticari ve sanayi amacıyla kullanılan binalar ve projesi bulunmayan mühendislik hizmeti görmemiş yapılardır. Zorunlu deprem sigortası kapsamına girmeyen yapılar ihtiyari deprem sigortası yaptırabilmektedirler (DASK, 2017).

4. VAN DEPREMİNİN EKONOMİK ETKİLERİ VE DASK

23 Ekim 2011 ve 9 Kasım 2011 tarihlerinde Van’da meydana gelen deprem sonrası 644 kişi hayatını kaybetmiş, 1966 kişi yaralanmış ve 252 kişi ise enkazdan sağ olarak kurtarılmıştır (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı). Van depremi, 1999 Marmara depremi sonrası yaşadığımız en büyük afet olayıdır. 1999 Marmara depreminde yaşadığımız acılar bizlere afetlerle savaşmayı öğretmiş ve 12 yıllık hazırlanmanın ardından jeopolitik konumları farklı olsa da benzer büyüklükte (7,0 M) bir deprem yaşanılmıştır. Ekonomik çerçeveden bakıldığında 2010 yılında Van ili sınırları içerisinde 5.884 adet yapı Dask tarafından sigortalıdır. Bu rakam deprem sonrası 2011 yılının sonlarında 13.488’e çıkmıştır(bkz. Tablo5).

Tablo 5: Van ilinin 2010 ve 2011 yılında sigortalılık oranları

YILLAR	TOPLAM KONUT	ŞİGORTALI KONUT	ORAN(%)	TEMİNAT(TL)	PRİM(TL)
2010	64.100	5.884	9	61.807	106
2011	80.250	13.488	16.81	1.054.009.835	1.786.106

(Doğal Afet Sigortalar Kurumu, 2010) (Doğal Afet Sigortalar Kurumu, 2011)

Van depreminde yapısını sigortalamayanlar için devlet tarafından 2 yıl geri ödemesiz krediler verilmiştir. Ağır hasarlı yapılara 20 yıl vadeli, orta hasarlı yapılara ise 10 yıl vadeli krediler verilmiştir (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı , 2011). 2012 yılının sonuna kadar yapılan hasar tespit çalışmaları ve tazminat ödemelerinde ihbar edilen hasar sayısı 8.819 iken ödenen bina sayısı 6.619 adettir. Ödenen tazminat tutarı ise 117 Milyon TL'dir (Doğal Afet Sigortalar Kurumu, 2012).

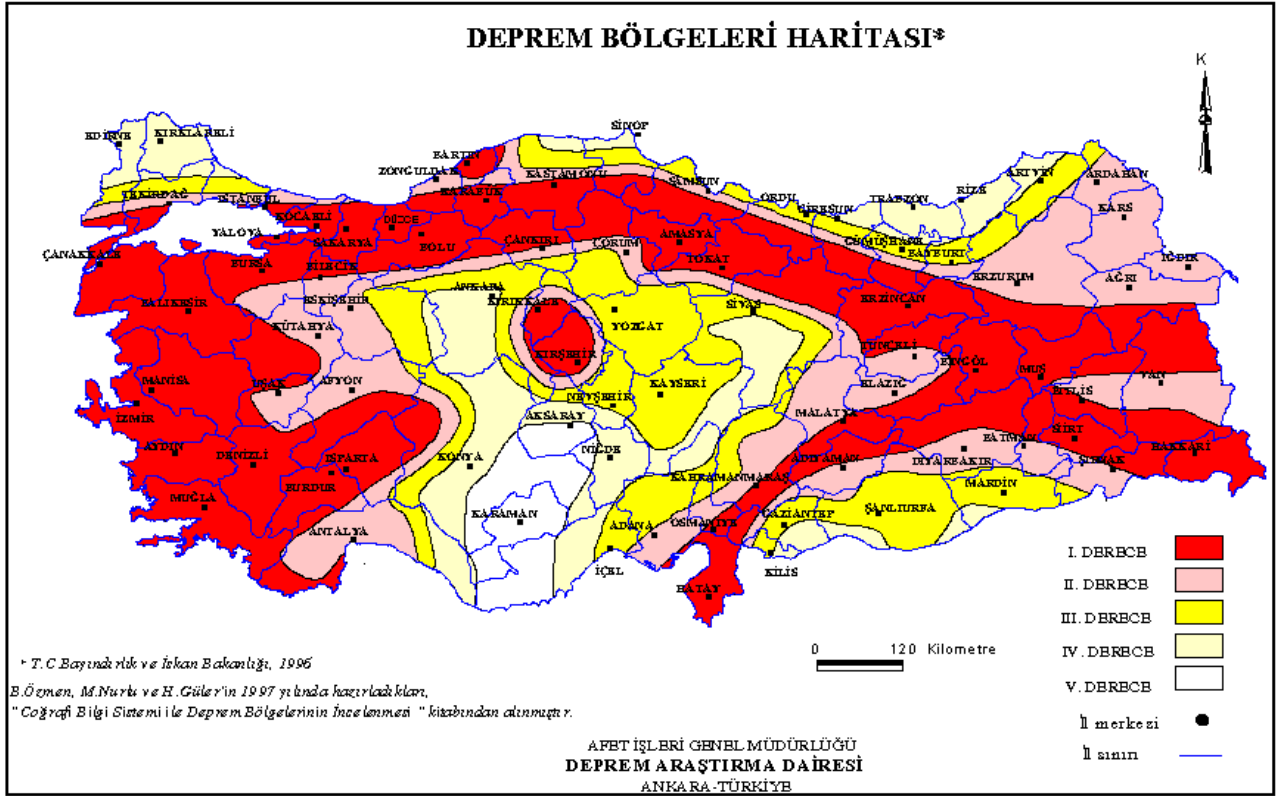
5. DASK UYGULAMASINA ELEŞTİRİLER

Ülkemizin içinde bulunduğu jeolojik konum itibariyle yüz yıllar boyunca büyük felaketler gerçekleşmiş ve bu felaketler sonucu birçok insan hayatını kaybetmiştir. Bu nedenle afet risklerini engellemek ve bu risklerle savaşmak ülkemiz açısından oldukça önemli bir olaydır. Uygulanan zorunlu deprem sigortası depremlerin yarattığı ekonomik kayıpları engellemek adına güzel bir çalışmadır. Fakat ülkenin afet sonrası çalışmalarının yanı sıra afet öncesi yapılması gereken risk yönetimlerine de ihtiyacı vardır. Zorunlu deprem sigortası uygulanırken özellikle dikkat edilmesi gereken, yapıların depreme ne kadar dayanıklı olduğudur (Taylan, 2007). Depreme karşı dirençsiz yapıların risk değerleri ölçülmeli ve risk değeri göz önüne alınarak hesaplanmalıdır. Hesaplama yöntemlerinde risk bölgelerine bakılırken, yapının risk değerlerine bakılmaksızın hesaplanması yanlış bir sistemdir. Örneğin İstanbul dışında 100 m²'lik çelik- betonarme yapı 1. Derece deprem bölgesinde yer alan 2 adet binanın her ikisinin de prim fiyatı 186 TL'dir. Ancak binalardan biri henüz yeni inşa edilmiş ve depreme karşı dirençli iken diğeri eski tarihli bir yapı olup depreme karşı oldukça dirençsiz ve risk değeri fazladır. Böyle bir örnekten de anlaşılacağı üzere sigorta hesaplamalarında risk bölgelerine dikkat edilirken yapının bulunduğu risk değeri önemsenmemektedir. Yapının risk değerleri hesaba katıldığında, riskli yapı sahipleri daha fazla ücret ödeyecek ve herhangi bir afet durumu gerçekleştiğinde risk değeri daha yüksek olan yapıların çoğu zarar göreceği için sistem kendini bu şekilde tamamlamış olacaktır. Aynı zamanda riskli yapı sahibinin fazla ödemesi onu yapısında bulunan riskleri yönetmesine teşvik edebilir.

Yeni bir hesaplama sisteminin geliştirilmesinin önünde ki engellerden bir tanesi ise “ZORUNLU DEPREM ŞİGORTASI” ifadesinde bulunan “zorunlu” kelimesidir. Zorunlu olmayan durumlar altında yürütülen sistem normal koşullarda yanlış bir uygulamadır. Uzun yıllar boyunca afetlerin gerçekleşmesinde ve risk yönetimlerinde devlete sığınmış ve devletin yardımını bekleyen bir toplum olduğumuzdan dolayı afet sigortasının da zorunlu olması gayet normaldir (Şahin & Pehlivan, 2007). Şu an ki mevcut sistem de yapının ilk su ve elektrik aboneliği yapıldığında deprem sigortası yapılmış olması gerekmektedir. Bir sonra ki yıllarda yapı sahibi kendi rızasıyla abone olmayabilir. İnsanların depremi sosyal bir problem olarak görmemeleri ülkede oluşan bir depremin sadece bulunduğu bölgeyi etkileyip genel bir sorun olmamasından kaynaklı olarak depremler daha çok sosyal bir problem olarak görülmezler (Yıldırım, 2008). Bu sebepten dolayı insanlar afetlerin kendi bölgelerinde olmayacağı inancıyla afet sigortalarını gereksiz bulurlar. Böyle bir engelin aşılmasını iki olay sağlayabilir. İlki ülkede ki insanların deprem bilincinin sağlanması diğeri ise deprem sigortalarının sadece su elektrik aboneliği için değil de her yıl zorunlu tutulmasıdır.

Zorunlu deprem sigortasının hesaplanmasında kullanılan risk bölgelerinin ayrımı, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının “Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası” esas alınarak hazırlanmıştır (DASK, 2017).

Sekil 1: Türkiye Deprem Bölgeleri Haritası

(AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı)

Haritada görüleceği üzere deprem bölgelerinde ki dağılım kritik bir yapıya sahiptir. Sigorta hesaplamaları yapıldığında bağlı olunan il ve ilçenin sahip olduğu deprem derecesine göre hesaplamalar yapılır. Fakat haritada da görüleceği üzere bazı illerde birden çok risk bölgesi görünmektedir. Bu sebeple sistem yapılan hesaplamaların bazı abonelere adaletsiz bir ücret ödemesini zorunlu kılar. Örneğin Adana'nın Düziçi ilçesinin merkez bucağı 1. Derece deprem bölgesi iken Düziçi'ne bağlı Böcekli Belediyesi 2. Derece deprem bölgesindedir (AFAD, <http://www.deprem.gov.tr/tr/kategori/deprem-bolgeleri-haritasi-28841>)

Doğal Afet Sigortalar Kurumunun deprem sonrası yapılan hasar tespit çalışmalarıyla ilgili 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu ve Doğal Afet Sigortalar Kurumu Çalışma Esasları Yönetmeliği'ne bakıldığında hasar tespit çalışmalarıyla ilgili olarak tam anlamıyla bilgi ve kriter verilmemektedir. Sadece, hasar tespit çalışmalarının da alanında ruhsat sahibi sigorta eksperleri ve ilgili kurum ve kuruluşlarda alanında uzman kişilerden yararlanılır (DASK, 2017). Yalnızca böyle bir ibare bulunması akıllarda sadece ağır hasarlı yapılara ödenek verilmesi konusunda soru işaretleri getirmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Afet yönetiminin bölünmez bir parçası ve en önemli evrelerinden olan risk yönetimine vermiş olduğumuz önemler ileriki zamanlarda gerçekleşecek afetlerden ne derece etkileneceğimizi belirlemektedir. Ülkemizde uygulanan zorunlu deprem sigortası sisteminde risk kavramını sadece bölgeyle alakalı bir durum olduğu görülmektedir. İçerisinde yaşadığımız yapıların kurum açısından risk kavramını içermediği hesaplamalarından ve işleyişinden anlaşılmıştır. Kurumun yeni bir risk yönetim sistemi oluşturması gerekmektedir. Doğal Afet Sigortalar Kurumu, Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın koordinasyonu ile oluşan yeni bir birim sayesinde bu sorun aşılabılır. Bireyler sigorta yaptırmak için başvurduğunda AFAD ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığında yetkililer gelerek yapıda bulunan riskleri tespit eder ve yapıya risk oranında bir puan verecektir. Bu sayede insanlar yapılarında bulunan risklerden haberdar olacak ve yapılarının durumlarına göre ödemelerini gerçekleştireceklerdir. Geliştirilmesi gereken yeni hesaplama sisteminde ise daha çok yapı temelli noktalar olması gerekmektedir. Binanın inşa yılı ve risk oranları göz önüne alınarak oluşturulması gereken yeni hesaplama sayesinde insanlar arasında ki haksızlık durumu ortadan kalkacak durumdadır.

Bir sigortalar kurumu olan Doğal Afet Sigortalar Kurumunun uyguladığı zorunlu deprem sigortası sisteminde ki zorunlu ifadesi için uygulanan zorunluluk ülkemiz açısından uygun değildir. Bu sorunun aşılmasında iki yol tercih edilebilir. İlki halkın deprem ve afetler konusunda bilinçli bir birey haline

getirmektir. Bunu gerçekleştirmek ise lise çağından itibaren okullarda verilmesi gereken “Afet Bilinci Dersi” ile olacaktır. Diğer yol ise zorunluluk sisteminin sadece su ve elektrik aboneliği olurken değil gerçekten zorunlu hale getirilmesi ve insanlardan yıllık vergi sistemine benzer zorunlu ödemeler ile gerçekleştirilebilir. Yeni hesaplama sisteminin ve yeni zorunluluk sisteminin getirilmesi sayesinde insanlar her yıl zorunlu olarak ödediği sigorta primlerinin düşürülmesi amacıyla yapılarında bulunan riskleri giderecek ve bu sayede afet bilincini kazanmış olacaktır.

Gerçekleşen deprem sonrasında, yapılan ilk çalışma hasar tespit çalışması ve sonrasında da sigorta değerinin ödenmesidir. Ülkemizde uygulanan hasar çeşitleri 4 temelden oluşmaktadır. (Az hasar, Hafif hasar, Orta hasar, Ağır hasar) ancak bu sistem orta hasara giren binaları geniş çerçevede toplamaktadır ve orta hasarın içinde kullanılabilecek ve kullanılamayacak düzeyde yapılar bulunmaktadır. Bu sistemin düzeltilmesi amacıyla çoğu ülkenin kullanmakta olduğu hasar çeşitlerinin 5 temelden oluşması gerekmektedir. (Az hasar, Hafif hasar, Orta hasar(sınırlı kullanım), Orta hasar(kullanılamaz), Ağır hasar) Böyle bir sistemin uygulanması sonucunda sigorta ödemelerinde karışıklık yaşanmaz, Ağır hasar ve Orta kullanılamaz hasarlara ödemeleri yapılabilir.

KAYNAKÇA

AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı. (tarih yok). Deprem Bölgeleri Haritası. Mart 30, 2017 tarihinde AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı: <http://www.deprem.gov.tr/tr/kategori/deprem-bolgeleri-haritasi-28841> adresinden alındı

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı . (2011). Müdahale,İyileştirme ve Sosyoekonomik açıdan Van Depremi. Ankara.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2014). Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı-Kısa Dönem(2012-2013) Değerlendirme Raporu. Ankara: Başbakanlık, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Deprem Dairesi Başkanlığı.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (tarih yok). Van Depremi Hakkında . Mart 27, 2017 tarihinde AFAD: www.afad.gov.tr adresinden alındı

Akdur, R. (2000). Afetler Afetlerde Sağlık Hizmetleri. Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-3 (s. 1-16). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

DASK. (2017, Mart). Mart 22, 2017 tarihinde DASK: www.dask.gov.tr adresinden alındı

Doğal Afet Sigortalar Kurumu. (2007). 2007 Faaliyet Raporu. Ankara: Doğal Afet Sigortalar Kurumu.

Doğal Afet Sigortalar Kurumu. (2012). 2012 Faaliyet Raporu. Ankara: Doğal Afet Sigortalar Kurumu.

Doğal Afet Sigortalar Kurumu. (2010). Faaliyet Raporu. Ankara.

Doğal Afet Sigortalar Kurumu. (2011). Faaliyet Raporu. Ankara.

Kadioğlu, M. (2011). Afet Yönetimi. İstanbul: T.C Marmara Belediyeler Birliği.

Leblebici, Ö. (2014). Afetlerde Kamu Yönetiminin Rolü ve Toplum Temelli Afet Yönetimine Doğru. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 457-477.

Şahin, Y., & Pehlivan, A. (2007). Doğal Afet Risklerini Paylaşma Aracı Olarak "Deprem Sigortaları". TMMOB Afet Sempozyumu, (s. 443-451). Ankara.

Taylan, A. (2007). Zorunlu Deprem Sigortası ve Kentsel Risk Yönetimi. 23-34.

Uzunçibuk, L. (2012). Afet ve Risk Yönetimi ile İlgili Kavramlar ve Terimler. İstanbul Bülten , 28-36.

Uzunçibuk, L. (2009). Doğal Afetlerin Kentsel ve Bölgesel Planlamada Yeri. Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi , 18-27.

Yıldırım, E. (2008). Risk Toplumunda (Depremle) Yaşamak. Akademik İncelemeler , 75-85.